

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תש

ערב שבת-קודש
פרשת ויחי
י"ב בטבת ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

(הנוצרים) במדינה זו¹³ בזמן הזה, דהיינו בארץ הקודש בערב זה.

יום חמישי

י"ח בטבת

מרבתי הרבי: "בספרי היסוד של חסידות חב"ד (תניא, תורה-אור ולקוטי-תורה) לא נזכר כלל על-דבר תעניות שובבי"ם [ת"ת]¹⁴ בשבועות אלו (מתחילת ספר שמות), ואפילו לא העניין, התיבה שובבי"ם!... כי עיקר התיקון על-ידי תעניות אלו כבר נסתיים בדורות הראשונים"¹⁵.

13 במכתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "לשמעותו שבארה"ק ת"ו אין נוהגין בזה כלל (ובטח שמע זה מבר-סמכא ביותר [ראה סקירה בעניין זה בקובץ 'מוריה' גיליון קסא, וכן בלוח 'דבר בעתו' - המערכת] - אם נכונה השמועה, אולי אפשר לומר הטעם, שכיוון שפשטה שם [מלבד תקופות קצרות, כידוע] ממשלת הישמעאלים, ותלוי בשר של מעלה, לא היה מלכתחילה עניין לניטל זה. ובמילא אין החשש דלהוסיף חיות" - אנ"ק ח"ג הנ"ל. ואולי בא רק ללמד זכות, שהרי בחי"ד עמ' שנב הורה הרבי פרטים בזהירות דליל ניטל לאחד מאנ"ש דירושלים ת"ו. ובשיחת כ' כסלו ה'תשל"ז [הנחת הת' סל"ח, בלתי מוגה] נאמר: "תלוי אם יש במקום זה עניין של ע"ז. ולכן במקומות כמו מרוקו ותימן לא נהרו בניטל, כיוון שאינם קשורים עם הנוצרים" [זאת למרות שהנוצרים (הצרפתים) שלטו במרוקו בדורות האחרונים]. ולפי זה, בארה"ק שיש הרבה ע"ז וחגאותיהם נערכות ברעש גדול, יש להיזהר בזה. ובין אנ"ש באה"ק כיום נפוץ ומקובל להיזהר בזה בפשיטות. 14 שבועות אלו כונו "שובבי"ם", ר"ת של שמות הפרשיות "שמות, וארא... משפטים", ובשם הארז"ל מובא שימים אלה מסוגלים לתקן פגם היסוד. בד"כ מתענים בימי ה' בשבוע. ויש נוהגים בשנה פשוטה להתענות שובבי"ם, ובשנה מעוברת שובבי"ם ת"ת (דהיינו גם בפרשיות "תרומה, תצוה" - פרמ"ג בא"א סי' תרפ"ה. ויש המתענים כל זה רק בשנה מעוברת, ומהם יש אומרים שצריך להתענות גם בפרשיות ויקהל ופקודי - מג"א שם) וראה במפורט בלוח דבר בעתו. 15 ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 185, עיי"ש.

ללמוד' בליל⁸ ניטל', ביאר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע הטעם, שהוא "כדי שלא להוסיף חיות" [באותו האיש, שהוא זמן לידתו, ובההולכים בשיטתו עתה⁹]. פעם אמר: "איני מחבב את המתמידים ששמונה שעות¹⁰ אלו נוגעות בנפשם". והוא רק עד הצות לילה¹¹ (באזור המרכז: 23:40).

לדעת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו¹² צריך להיות המנהג בכל מדינה לפי ליל אידם של רוב הגויים

7 גם חסידות אין לומדים. בשידור הרדיו בלילה זה, שהיה מיועד לשיעור התניא שנאמר ע"י הרה"ר ר' יוסף ויינברג, הורה לו הרבי לספר סיפורים מרבותינו נשיאינו - כ"ז מ'כפר חב"ד' גיליון 646 עמ' 15 (כאמור ב'רשימות' חורף תרצ"ה, חוברת קטס ס"ט: "גם דא"ח לא היה [אדנ"ע] לומד [בניטל], וגם לא למיגרס", ולא כאמור ב'רשימות' ליל כ' כסלו תרצ"ג, חוברת קעא ס"ג, בשם אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, שאי-הלימוד בניטל אינו שייך ללימוד חסידות).

וראה בספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 192 ביאור מה שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה משחק (או מייץ כיצד לשחק) שחמט בלילה זה. ומסיים, שידיעה זו מסייעת לנצל את הזמן בלילה זה כדי לציר לעצמנו את פני קודשו של אדמו"ר נ"ע והנהגתו, כדי ללכת בדרכיו ואורחותיו אשר הורנו. 8 ראה הלך הערה 11.

9 לקוטי-שיחות כרך ט"ו עמ' 554. 10 ב'היום יום עם הערות וציונים" ח"א, מציע לפרש זאת, היות וסדר נגלה בליובאוויטש נמשך 8 שעות (קונטרס עץ החיים ס"פ כב), הכוונה שאינו מרוצה מאלה המתעקשים להשלים מניין השעות גם ביום זה.

11 כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, לוח 'היום יום' יז טבת. צ"ב אם נהגו להימנע מלימוד מהשקיעה (כמנהג 'רוב עדות החסידים' שבלוח דבר-בעתו. ובס' נטעי-גבריאל - חנוכה, חלק 'מנהג ניטל' פ"ב הע' ט' כתב שכן מנהג חב"ד. וצ"ב מקורו), או מצאת הכוכבים בלבד [וראה ב'התקשרות' גיליון רג עמ' 18 וגיליון שלג עמ' 19 בנדון. וכל עוד יש ספק בזה, יש לנהוג כדברי הרבי (אנ"ק ח"ד עמ' שנב). "כיוון שלעניין ביטול תורה חידוש גדול הוא, ולכן אין לך בו אלא חידוש"]. 12 לקוטי-שיחות הנ"ל. ומציין שזה דלא כדמשמע בס' 'דרכי חיים ושלום' סי' תתכ"ה. אנ"ק ח"ג עמ' קכ. ח"ד הנ"ל.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעני' ע"ה דייטש

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ויחי

י"ג בטבת

קריאת התורה: בזמן קריאת הפסוק האחרון של הפרשה, המסיים את כל ספר בראשית (וכן בסיום שאר חומשי תורה), מנהגי ישראל (האשכנזים) לעמוד². בסיום הספר אומר כל הציבור, ואחריו הקורא: "חזק חזק ונתחזק!³ וגם העולה לתורה אומר זאת⁴."

1 לעניין קריאת "חמשה מקראות שאין להן הכרע", שאחד מהם הוא 'ארור' דפרשתנו (מטז), ראה בהתקשרות גיליון תמו עמ' 18 שקוראים כפי הטעמים הרגילים, אלא שאולי יש מקום לקרוא במהירות, עיי"ש, ועצ"ע (אגב, חידוש השערי אפרים בעניין זה, לקרוא ללא הפסק, הובא גם בלקוטי מהרי"ח, סדר קרה"ת דשבת, בפרשתנו).

ראה ברשימת הגר"י לנדא ז"ל (קובץ 'היכל הבעש"ט' גיליון טו עמ' קט), שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע העיר לו (לאחר זמן) על שקרא "מטרף בני עלית" (מטט, בהמשך אחד, כאילו יש בתיבת 'מטרף' טעם 'מרכא', ולא הפסיק - כפי הטעם הנכון, 'טיפחא' - בין 'מטרף' לבני, והרי זה שינוי במשמעות הפסוק, אם 'בני' הוא יוסף (כפי שקרא) או יהודה (כנכון); וכן על שקרא (נטו) **וייראו** אחי יוסף" (רי"ש בשבאי"ע מלשון יראה, ולא כנכון בשבאי"ע מלשון ראה) ע"כ. ומסיים 'ועד עתה אינו מובן לי, איך נתן לי בבעשת הקריאה לעבור על טעויות כאלה המשנים [את] הפשט', כנפסק בשו"ע (סי' קמב ס"א בהג"ה) שבמצב כזה צריך לחזור. וראה סקירה בעניין זה בהתקשרות גיליון תרי"ב עמ' 12, ושם שרבותינו נשיאינו היו מחזירים את ה'בעל קורא' אף יותר מהנדרש ע"פ דין (מלקוטי דיבורים ח"ב עמ' 456, שה"ש תשי"ד עמ' 25).

2 רצוי שהקורא יפסיק קימנא לפני תחילת הפסוק (עכ"פ עד שיפסיקו היושבים לעמוד), כדי שהציבור ישמע היטב את קריאת הפסוק - ראה לוח 'דבר בעתו'.

3 רבים לומר 'ונתחזק' ז' בצירי, על-אף שבמקור הביטוי בפסוק בשמואל"ב י"ב (וכמצויין בס' שולחן הקריאה פכ"א לברכות לבב), מנוקד: 'ונתחזק' ז' בפתח.

4 ספר-המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד. אג"ק ח"ד עמ' יד. וראה בארוכה בעניין זה ב'לוח השבוע' לפ' מטות-מסעי

הפטרה: (מלכים א, ב, א-יג) בפסוק ג, "ומשפטיו ועדותיו" הוא"ו מבוטאת, ובחולם, כאילו כתוב "ועדותיו"⁵.

התועדות: "בעמדנו ב'שבת חזק' - צריך כל אחד ואחד מישראל לחזק את עצמו ובני-ביתו וכל הנמצאים בסביבתו... בכל ענייני יהדות... "וכדאי לקשר זה עם התועדות מיוחדת... כהמנהג בכמה קהילות קדושות בישראל, שבשבת חזק מכינים הגבאים 'קידושא רבא', ובוודאי יחזקו ויחדשו מנהג זה בכל המקומות - שבה יוסיפו באמירת דברי תורה (וגם קבלת החלטות טובות...), ויוסיפו בהשמחה לגמרה של תורה".

יום שלישי

ט"ז טבת

יום שני בלילה - ניטל! מה שנוהגים שלא

אשתקד, גיליון תרכ"ו הערה 1.
5 רד"ק ומנחת שי עה"פ, ותיקון 'איש מצליח', כמו בתהילים פרק קי"ט ("תמניא אפי"), שבאותיות פר"ץ ב"ן דמ"ה (להוציא פסוק קלח "צוית צדק עדותיך", ראה מנחת שי שם בפסוק יד) קוראים 'עדותיך'; נזכר גם בסוף ההקדמה למזמור זה בתהילים 'אהל יוסף יצחק'.

ואגב, בסוף 'זוהא רחום' דשני וחמישי, לפני הפיוט 'ה' אלקי ישראל, אומרים בנוסחנו: "זוכרו עדותינו בכל יום תמיד אומרים פעמיים באהבה: 'שמע ישראל...'. בכל סידורי חב"ד שראיתי לע"ע, הדל"ת בחולם, והתיבה מלאה וא"ו - **עדותינו**. ולהעיר: א) שמה צריך לבטא את הוא"ו, כמו בהפטרה דידן וכמו ב'תמניא אפי', שכאשר התיבה מלאה וא"ו, מבטאים את הוא"ו. וכדאי לבדוק בהקלטות מתפילת הרבי. ב) התרגום בארמית לתיבת 'עדות' בחולם, משמעותו תמיד "עדויות" לשון רבים. ולכאורה כאן זו **עדות אחת** שכל ישראל אומרים 'שמע', ולא שתי עדויות. בנוסח ע"מ וספרד-פולין מופיעה תיבה זו בשורוק/מלאפום - **עדותינו** = עדות אחת. (בנוסח אשכנז ליתא לתיבה זו כלל.)
6 ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 233, עיי"ש.

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם									
י"ב בטבת ה'תשס"ח - י"ט בטבת ה'תשס"ח									
יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות					
ו'	י"ב בטבת	ה' מעשה הקרבנות פרק י-יב.	ה' תמידין ומוספין.. בפרקים אלו. פרק ח.	מ"ע טו. מ"לית קמו. מ"ע סז. מ"לית קב. קג. קלח.					
ש"ק	י"ג בטבת	פרק יג-טו.	פרק ט.	מ"לית קכד. מ"ע פח. פג. מ"לית קנה.					
א'	י"ד בטבת	פרק טז-יח.	פרק י.	מ"ע פד. פה. מ"לית צ.					
ב'	ט"ו בטבת	פרק יט. ה' תמידין ומוספין.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	ה' פסולי המוקדשין.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"לית פט. מ"ע לט. כט. מ"לית פא. מ"ע ל.					
ג'	ט"ז בטבת	פרק ג-ה.	פרק ב.	מ"ע כח. כה. מ. מא. כו. מב.					
ד'	י"ז בטבת	פרק ו-ח.	פרק ג.	מ"ע מג. מד. מה. מו. מז. מח. נ. נא.					
ה'	י"ח בטבת	פרק ט-י. ה' פסולי המוקדשין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ד.	מ"ע קסא. מ"לית קמ.					
ו'	י"ט בטבת	פרק יב-ד.	פרק ה.	מ"לית קלב.					

זמני השבוע*									
תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', י"ב בטבת	4:30	5:19	5:41	6:43	9:05	11:38	12:08	4:39.6	5:06
ש"ק, י"ג בטבת	4:31	5:19	5:42	6:43	9:06	11:39	12:09	4:40.0	5:07
א', י"ד בטבת	4:31	5:20	5:42	6:44	9:06	11:39	12:09	4:40.5	5:07
ב', ט"ו בטבת	4:32	5:20	5:43	6:44	9:07	11:40	12:10	4:41.0	5:08
ג', ט"ז בטבת	4:32	5:21	5:43	6:45	9:07	11:40	12:10	4:41.6	5:08
ד', י"ז בטבת	4:33	5:21	5:44	6:45	9:08	11:41	12:11	4:42.1	5:09
ה', י"ח בטבת	4:33	5:22	5:44	6:45	9:08	11:41	12:11	4:42.7	5:09
ו', י"ט בטבת	4:34	5:22	5:45	6:46	9:09	11:42	12:12	4:43.3	5:10

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת									
פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע		
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	
ויחי	4:04	5:20	4:18	5:21	4:07	5:19	4:22	5:22	
שמות	4:08	5:24	4:22	5:25	4:11	5:23	4:26	5:26	

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו-המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

מהמשכיות הדורות של יוסף לנצחיות המלכות בישראל

מדוע לא זכה יוסף לאריכות ימים כאבותינו, ולמה דווקא על יוסף
נאמר שזכה לגדל נינים ובני נינים? • המשכיות הדורות היא מסימני
המלכות, ולה זכה יוסף שהיה מלך במצרים, וממנו נמשכה מלכות
דוד עד מלכותו של משיח • הלימוד לדורנו, הדור הבא לאחרי "יוסף"
שבדורנו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

(מפני שהנהיג ברבנות)⁵, ועל דרך זה במדרש⁶
- "נתקצרו מחייו (של יוסף) י' שנים"⁷ (בגלל "י'
פעמים אמרו בני יעקב ליוסף עבדך אבינו ושמע יוסף
את הדבר ושתק").
אמנם ממאמר חז"ל אחר נמצא ששני חיי יוסף
מאה ועשר שנה היתה ברכה של אריכות ימים: "בא⁸
ולמד מיוסף הצדיק, שמתוך שעמד ונתחזק בכבוד
אביו במצרים זכה לעטרת שיבה (כמו שכתוב⁹
"עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא"),
שנאמר¹⁰ וירא יוסף לאפרים בני שלשים גו", זאת

א. המספר מאה ועשר מפורש בתורה שבכתב
בסוף ספר בראשית, בנוגע לשני חיי יוסף, ונזכר
פעמיים - "ויחי יוסף מאה ועשר שנים"¹¹, "וימת
יוסף בן מאה ועשר שנים"¹².
וצריך להבין³:

(א) מדוע נאמר בכתוב פעמיים מספר שנותיו של
יוסף, ובפרט ששני הפסוקים הם בסמיכות זה לזה,
בעניין והמשך אחד? (ב) שינוי הלשון: שבפסוק
הראשון כתוב "ויחי יוסף מאה ועשר שנים", ובפסוק
השני "וימת יוסף בן מאה ועשר שנים".

ויש לומר אחר הביאורים בזה:

בנוגע לחיי יוסף מאה ועשר שנים - מצינו
מדרשות חלוקות, האם נתקצרו ימי יוסף, או
שנתארכו ימיו:

מובא בגמרא⁴ "מפני מה מת יוסף קודם לאחיו

(5) וראה תורה שלימה שם (אות עח), שהפירוש באה שנהג עצמו
ברבנות הוא (בברכות שם) - כפירוש הפר"א (שבעה ערה
הבאה), ששתק יוסף כששמע "עבדך אבינו". אבל אין לפרש
כן בסוטה שם, כי שם הובא לעיל שמשום שהיקתו נענש
במה שנקרא עצמות בחייו (ראה רד"ל לפדר"א שם אות יג).

(6) פדר"א פל"ט.

(7) וראה פי' הרד"ל שם בהטעם שיוסף הי' צריך לחיות מאה
ועשרים שנה.

(8) מדרש משלי פט"ז.

(9) משלי טז, לא.

(10) ויחי שם, כג.

(1) ויחי ג, כב.

(2) שם, כו.

(3) ראה גם לקוטי לוי"צ לזח"א ע' קלו.

(4) ברכות נה, א. סוטה יג, ב.

אפילו במקום שמותר להפסיק לענייית אמן²⁷ כגון בפסוקי דזמרה". והרי גם 'בין ישתבח ליוצר' אסור
להפסיק לדבר הרשות אלא לצורך מצוה²⁸, ובפרט שכתב שעונים שם גם דברים שאינם אלא מנהג של הידור
במקצת מקומות, כגון נוסח 'יתברך וישתבח' דברכו²⁹, ופסוקי 'ועתה יגדל נא' שלפני הקדיש³⁰.
ועל כורחנו צריך לומר ממה שהביא את הדוגמא לאסור (רק) בפסוקי דזמרה, ולא בין ישתבח ליוצר,
שגם ב"ה וב"ש נחשב (דבר הרשות, שנעשה) "צורך מצוה"³¹. ומה שלא הנהיגו כלל (כנראה - בשום קהילה)
לענותו שם³², אינו אלא כדי שלא יגררו מזה לענותו גם בברכות ק"ש שאסור מדינא.

הפסק בין 'ה' ל-'אחד'

בטור ושולחן ערוך ושולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן סא, מובאים כמה וכמה פרטים שבהם צריך להיזהר,
להפסיק ולהדגיש בקריאת-שמע, כדי שהדברים יישמעו נכון ומדויק.

והנה בסידורי 'תהלת ה', מתחילת הדפסתם³³, הקפידו להדפיס בפסוק 'שמע'³⁴ את הסימן "פסק" (י)
מטעמי המקרא, בין תיבת ה' לתיבת אחד ('ה' | אחד"³⁵, ולא מצאתי שנזכר ההפסק ביניהן בשו"ע ונו"כ
בסימן הנ"ל. ואם כי בשל"ה³⁶ הביא בשם ספר 'באר מים חיים', שיש להפסיק בין התיבות הללו "כדי שלא
ייראה כאומר 'אדניחד' - תיבה אחת", אבל לא הובא בשולחן ערוך רבינו ובמקורות החב"דיים שלאחריו.

ואולי ידוע למישהו הסבר (ומה טוב - מרבתינו נשיאינו) בקשר לזה.

(27) אבל לא לצורך מצוה, כדלעיל סי' נא ס"ד.

(28) כדלעיל סי' נד ס"ג-ד.

(29) הנאמר כשהש"ץ מאריך בניגון 'ברכו', סי' נז ס"ד. וכבר הקשה בתהלה לדוד סי' קכד ס"ק ד, למה ייגרע ב"ה וב"ש ממנו.

(30) סי' נו סו"ס ד.

(31) כמ"ש ע"ז בשו"ת יחזה דעת ח"ד סו"ס ט, ובקל וחומר מהדוגמאות שהביא אדמו"ר הזקן שם בסו"ד. וע' פסקי תשובות
סי' נד ס"ג.

(32) על בא"י דסיים ישתבח, אף שבעל ה'מנחת אלעזר' בעצמו נהג לאומרו (דרכי חיים ושלוה סי' קלד).

(33) במהדורות אה"ק תש"ס ואילך נכנסו כל טעמי ה'פסק' בכל מקום. ולכאורה, כיוון שאין אנו קוראים (אפילו) ק"ש בטעמי-המקרא
(ראה בשו"ע רבינו סי' סא סעיף כג), רובם שייכים לעניין הנגינה ולא לפיסוק ממש, ולכן הם מיותרים לעניין זה ומכבידים על המתפלל
כמו גם ריבוי הציונים **בפנים** הסידור למראי-מקומות (תורה אור' - ראה למשל ב'לכה דודי' שהכניסו 21 ציונים. במקור - 1 בלבד),
ואף לענייני הלכה ומנהג, ומה גם שכל זה בא בתוספת לריבוי המתגים, המקפים, ולשבא-נע שהיה במקור, (כו'). והרי רוב ועיקר
השימוש בסידורים הוא לתפילה, ולא ללימוד.

(34) החל מהתפילות לילדים קטנים שבראש הסידור, ובכל הפעמים שנדפסה שם ק"ש, ואף ב'שמע' שאומרים בהוצאת ס"ת (רק
בוהוא רחום' דשני וחמישי ובקדושת 'כתר', נדפס רק בהוצאות מאוחרות יותר).

(35) שאכן הוא ה'פסק' היחיד שמופיע בטעמי המקרא בפרשיות קריאת-שמע. אבל כאמור בהערה 33, נפסק שלמעשה אין קוראים
ק"ש בטעמי המקרא, ובס' השיחות - תורת שלום עמ' 2, מסר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע
ש"דקדוק שייך רק לקריאה בתורה, אך לא לעניין התפילה", ולא הוציא את ק"ש מכלל זה, הרי שכדי לדקדק בפרט מסויים בק"ש
צריך טעם מיוחד.

(36) "עניני תפלה וקריאה בס"ת", בדפוס אמשטרדם דף רנב ריש ע"ב.

אומרת, שזה מורה על אריכות ימים (שיבה)¹¹ של יוסף ועד שמדמין את זה ל"עטרת שיבה" של אברהם אבינו, "ואברהם זקן בא בימים", ושל דוד המלך, "המלך דוד זקן בא בימים"¹². ויש לומר, שלא פליגי כלל - שני העניינים היו ביוסף: ביחס לרוב בני אדם הוא אכן האריך ימים, כמוכן מפשטות הכתובים (כדלקמן); אך כאשר משווים אותו לאחיו כו', רואים שנתקצרו ימיו. והמקור לב' הדרשות (בנוגע לשני חיי יוסף) הוא משני הפסוקים דלעיל, אשר החילוק ביניהם בפשטות הכתובים בולט לעין ("ווארפט זיך אין די אויגן"):

בפסוק הראשון "ויחי יוסף מאה ועשר שנה" מודגשת דווקא המעלה של חיי יוסף, שהוא חי (ויחי) מאה ועשר שנה, וזכה לראות הדרות שלאחרי זה, כמו שכתוב בהמשך לזה¹⁰ - "וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברכי

11) כן משמע מפשטות לשון המדרש (שדרש הכתוב "עטרת תפארת שיבה", ומביא על זה הסיבה וזקנה של אברהם ודוד), שהברכה היא (בעיקר) שיוסף עצמו זכה לאריכות ימים (ולא רק שזכה לראות בני שלשים)*.

12) ולהעיר מדברי המדרש (בר"ס"פ ויחי. ספרי ס"פ ברכה. ועוד) "ששה זוגות שנותיהם שוות, רבקה וקאה, לוי ועמרם, יוסף ויהושע וכו'". ומזה שמדמה כל השש זוגות (ששנותיהם שוות), שכולם צדיקים הם, משמע, שזהו למעליהם. אף שברוח אפסר לומר, שהשוואת יוסף ליהושע (ששניהם היו ק"י שנה) היא מפני החסרון שבשניהם נתקצרו ימיהם עשר שנים (בנוגע ליוסף - כבמדרשים דלעיל, ובנוגע ליהושע שהי' צריך לחיות ק"כ שנה כרבו משה - תנחומא תצוה ט. מטות ד).

ולהעיר מזח"א קסח, א (דלקמן בפנים), שגם הענין שנתקצרו ימיו של יוסף הוא משום טעם נעלה, שנתן ל"ז שנה לדוד המלך.

(* בתורה שלימה שם מתווד מדרש זה עם מאוזל דלעיל שנתקצרו שנותיו של יוסף ע"פ מ"ש "נטרת זקנים בני בנים", שהמדרש כאן לא בא לדודש אריכות ימים של יוסף אלא מה שזכה לראות בני שלשים מה שלא זכו אחריים - אבל: הדרשה במדרש היא ע"פ "עטרת תפארת שיבה", שאם ראת אדם שמתעסק בתורה ובגמ"ח עתיד הוא לזכות לעטרת שיבה, היינו שיבה של יוסף, ועד שמדמה זה לשיבה וזקנה של אברהם ודוד (היינו אריכות ימים שלהם). ומה שהובא על זה הכתוב "וירא יוסף לאפרים בני שלשים גו" (ולא "ויחי יוסף מאה ועשר שנים") - י"ל, כי בזה מודגשת שלימות אריכות ימים ושיבה של יוסף, כדלקמן בפנים.

יוסף", שהאריך ימים (יותר מאשר רוב בני אדם בזמנו) וזכה לראות ניני נינים, "בנים רבעים" (מאפרים), ונינים, "בני שלשים" (ממנשה)¹³. ואדרבה - זוהי מעלה וחידוש ביוסף שלא מצינו מפורש בתורה בנוגע לאבות וכיוצא בהם. ולכן כתוב בפסוק "ויחי יוסף גו'" - להדגיש את האריכות ימים ואת המעלה בחיי יוסף.

ומזה לומד המדרש - שיוסף "זכה לעטרת שיבה שנאמר וירא יוסף לאפרים בני שלשים גו'", שיוסף האריך ימים וזכה לראות "בני שלשים גו'". והנה, כל האמור לעיל הוא על-פי הפירוש (הפשוט) בפסוק הראשון "ויחי יוסף מאה ועשר שנה וירא יוסף גו'"; אבל כשמשווים את יוסף לאחיו, שיוסף חי פחות שנים מהם (ופחות מ"והיו ימיו מאה ועשרים שנה" (המספר הקבוע של חיי אדם)) - רואים שנתקצרו ימיו, ובמילא צריכים הסברה וטעם לזה.

ולהוסיף: על-פי הידוע שחיי האדם בדרך הטבע הם סמוך לפרק חיי אבותיו¹⁴ (כמו שאמר יעקב "מעט גו' היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי"¹⁵), ובפרט בנוגע ליוסף אשר בכמה עניינים הוא נזכר כהמשך לשלשה אבות¹⁶, ובפרט ליעקב אביו (כמו שכתוב אלה תולדות יעקב יוסף, כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף¹⁷) - מתעוררת השאלה איך יתכן שיוסף חי כל כך הרבה שנים פחות מיעקב

13) ראה רב"ע ובהי עה"פ ויחי שם.

14) ראה בר"פ פס"ה, יב. הובא בפרש"י תולדות כו, ב.

15) וצריך ביאור איך ידע יעקב שלא יחי' יותר שנים כשני חיי אבותיו? דאין לומר שראה זה בבטוה - כי נבואה יכולה להשתנות לטובה (ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"י ה"ד), וכנראה אצל חזקי, שע"י תפלתו "הוספתי על ימך חמש עשרה שנה" (מ"ב כ, א ואילך. וראה ברכות י, סע"א ואילך).

16) כנראה בענין האופיזיון דהג הסוכות, שרק יוסף (מכל בני יעקב) הוא א' מהאופיזיון. ובפרט לפי הנוסחא שיוסף בא לאחרי אברהם יצחק ויעקב.

הביאור ע"פ חסידות, שיוסף הוא בחי' יסוד דאצילות, שענינו הוא להביא ולהמשיך אצילות (האבות) בכ"ע - ראה ביאורי ההדר ויחי כט, ד ואילך. אוה"ת ויחי תתקצא, א ואילך. ותשכא, א ואילך. ועוד.

17) ר"פ וישב ובפרש"י.

שייכות לעניית הציבור.

השינוי בכיטוי בשולחן ערוך ובסידור אודות ההוספות דשבת ויום-טוב "אינו מנוסח הקדושה" ולא "מעיקר הקדושה" כמו ב"מלוך", ייתכן שהוא מפני שפסוקי דזמרה קלים יותר, וכדי להתיר ענייה בהם אין צריך להיות "מעיקר הקדושה" (כמו בקריאת-שמע וברכותיה), ודי שהענייה תהיה (כמו אמר, 'כעין זמרה') "מנוסח הקדושה" היינו מנוסח עניית הציבור.

הי¹⁸ שרצו לדייק מלשון הסיום "אבל לא אמן שמתקבל ואילך", ולא הזכיר אמנים דמנהג²² שלפני-כן - שיותר לענות שם את הג' אמנים שמלבד אמן-יהא-שמי-הרבא ודאמין בעלמא. אבל: א) ייתכן שהשאלה היתה על אמנים אלו. ב) כיוון שמתייחס באגרת-קודש להבדל שבין קריאת-שמע לפסוקי דזמרה, ובדיני קריאת שמע מפורש¹⁸ שלא לענות אמנים אלו, לכן מתייחס אליהם בלבד.

המנהג הרווח בכל תפוצות-ישראל לענות אמנים אלו בפסוקי דזמרה, נובע לכאורה מפסקדין הבן איש חי וסיעתו אודות עניית הה' אמנים (שכנ"ל אינו מתאים לדברי אדמו"ר הזקן ולמנהגו), ולמרות שהאשכנזים אינם פוסקים כך בקריאת-שמע, אבל מקילים בזה בפסוקי דזמרה²³. אמנם לפי דיוק הרבי במכתבו מלשון הסידור שאין להקל בפסוקי דזמרה יותר מאשר בק"ש (מלבד המפורש אודות אמן דברכות. ולמעשה - גם מלבד קדושה ומודים שיש עליהם הוראה), וכיוון שהטעם לא-עניית אמן שמתקבל ואילך "שאינו אלא מנהג", שנהגים כמותו לגבי אמנים אלו בקריאת שמע, נכון גם בפסוקי-דזמרה - לכאורה אין לזה מקום²⁴.

ענייתם בסדר הקדיש

ובכל אופן צריך ביאור מה ההבדל בין אמנים אלו, שעונים אותם בסדר אמירת הקדיש שבין ישתבח ליוצר, ואף לפני שמונה עשרה של ערבית²⁵, לבין 'ברוך הוא וברוך שמו', שכתב בשו"ע אדמו"ר הזקן²⁶ "כיוון שאינו אלא מנהג ולא מתיקון חכמים, אין מפסיקין לאומרו בכל מקום שאסור להפסיק לדבר הרשות,

21) בקונטרס דיני הפסק בתפילה' (להרב יוסף יצחק איידלמן ז"ל, מכון אהלי שם, תשמ"ט). וכבר דיין כך בשו"ת דבר יהושע (ח"ב סי' ז ס"ר) מלשון המשנה ברורה (סי' סו ס"ק יז) שהוא לשון הלחם חמודות (ברכות פ"ב אות כג, שהובא במג"א שם ס"ק ו בשו"ע אדמו"ר הזקן שם ס"ה).

בשו"ת לבושי מרדכי (להרב מרדכי וינקלר מ"מאד, חאו"ח מהדו"ת סי' ז) מביא בפשיטות את האמור לשלילת אמנים שמתקבל ואילך - גם על פסד"ז. אך מאידך מביא מאליה רבא להקל בזה בפסד"ז (סי' סו ס"ק ו. אך הא"ר שם מסיים זאת בצ"ע, והבאר היטב שם ס"ק ט שמצוין, לפי גירסתנו [גם בשו"ע השלם] מתיר כל אמן אפילו בק"ש וברכותיה, בניגוד למש"כ בעצמו לעיל ס"ק ז. ואולי נפלה שם טעות כלשהי). גם בשו"ת ציץ אליעזר ח"א סי' ג אותיות ביג ובשו"ת יביע אומר ח"א חאו"ח סי' ה אות יא פסקו כדעת הבן איש חי פ' ויגש אות י (מספיקא) וכך החיים סי' נא אות כב, שלא לענות אמנים אלו בפסד"ז. ולהציץ אליעזר גם אמן ד'ברוך הוא' שנהגים רבים לענות, אין לענות בפסד"ז כיוון שהוא מנהג מאוחר שלא נזכר בראשונים (אך אמנים ד'שמיא רבא' ו'יקרב משוחה' כן יש לענות לדעתו, עיי"ש. וראה לעיל הערה 3).

22) ויש שדייק, שרק אם **האמירה** עצמה היא מנהג (כמו 'תתקבל') אין לענות בפסד"ז, אבל אם האמירה היא חיוב (תחילת הקדיש, עד 'דאמין בעלמא') ורק **הענייה** היא מנהג - עונים (שו"ת דבר יהושע שם). ומתלבט שם בקשר להנהגים לענות 'ברוך הוא'.

23) שו"ת דבר יהושע ה"ל, שתמך בהנהגה זו בכל כוחו.

24) וכמ"ש בדעת רבותינו בקונטרס 'הפסק בתפילה' (להרב יואב שיל למברג, לוד תשס"א) פ"ב הערה 26 ובמילואים עמ' פא. ובארוכה בקובץ 'פרדס חב"ד' גיליון 11 עמ' 391.

25) שאסור להפסיק שם, כמבואר בשו"ע הב"י סי' רלו ס"ב (ואפילו לצורך מצוה, שהרי מחשש הפסק אין אנו מכריזים שם 'יעלה ויבוא', אף שהתיר זאת שם, וכן אין אומרים 'ושמרו', פס"ד להצמח צדק שם. אג"ק כרך יח עמ' ר. וגם להשו"ע מסתבר שהתיר רק מה שהוא, כלשונו, "צורך תפילה". ואולי מה שהוא "צורך הקדיש" קל יותר גם לדיון). וע' בפסקי תשובות שם ס"ה שמתיר לענות שם "כל אמן" והכוונה לאמנים דברכות שעונים בפסד"ז, ורק לדעת הא"א מבוטשאטש (סי' נו) דקיל מפסד"ז, מותר לענות שם גם ב"ה וב"ש.

26) סי' קכד ס"ח.

העניין, ואחר-כך מדובר על כ"ח תיבות מ"הא שמה רבא' עד 'דאמירן בעלמא' נגד בחינה השלישית של מילוי המילוי של השם".

ולכאורה לא מפורש שם שצריך לענות בפועל את כל התיבות עד 'דאמירן בעלמא' (כמנהג הספרדים וכמה מעדות החסידים¹⁰), ושמא לגופו של עניין די בשמיעתן מהש"ץ (כמו בשאר חלקי הקדיש - מספרי התיבות שהזכיר לפנינו), אלא שמורה למי שנהוג לענות בעצמו, מה לעשות אם טרם סיים. ואולי זהו ההסבר למה שנהוג בפועל על-ידי רבותינו נשיאינו וביני אנ"ש לענות תמיד רק עד 'יתברך' ועד בכלל, ולא יותר, כפסק שו"ע אדמו"ר הזקן¹¹.

וכן לגבי שני האמנים דאישר וד'דאמירן בעלמא', נאמר בשער הכוונות בעניין כוונת הקדיש: "והנה כל שאר מלות אמן שיש בקדישין, אין בהן כוונה זו, אלא באלו שני אמנים בלבד שהם בא'מן יהא שמה רבא כו' ודאמירן בעלמא ואמרו אמן", הרי שבשני אמנים אלו יש כוונה מיוחדת השונה משאר האמנים דקדיש.

עניית האמנים בקריאת שמע

על יסוד הבנתם שצריך כל יחיד לומר בפועל את כל האמנים, פסקו הבן איש חי¹² והכף החיים¹³ שגם כשמפסיקין לקדיש בק"ש וברכותיה, עונים את כל חמשת האמנים (וכל הכ"ח תיבות).

אבל כנגד פסקידין זה יש לנו דברים מפורשים בסידור רבינו הזקן¹⁴: "וכשמפסיק לקדיש - יאמר 'אמן יהא שמה רבא' עד 'יתברך' ועד בכלל, וישמע מהש"ץ עד 'ואמרו אמן' ויענה אמן...". שאין לענות יותר מאשר 'יתברך'. ואילו הבין אדמו"ר הזקן בדברי האר"י כהבן איש חי, שכל חמשת האמנים הם מעיקר הקדיש¹⁵, ושצריך לענות בפועל את כל הכ"ח תיבות, היה פוסק כמותו להפסיק לזה (הן לחמשת האמנים, והן לכ"ח תיבות) גם בברכות ק"ש, כמו שפסק שם¹⁶ לענות גם 'מלוך' כיוון שעל-פי קבלה היא "מעיקר הקדושה".

ענייתם בפסקי דומרה

והנה בפסקי דומרה הורה כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לענות "כל נוסח הקדושה (וכן ההוספה שמוסיפין בשבת ויום טוב בשחרית ובמוסף) ומודים, אבל לא אמן שמתתקבל ואילך"¹⁷. לעניין נוסח הקדושה, ההוראה היא בניגוד לדברי אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך¹⁸: "ולדברי הכל, נוסח שמוסיפין בשבת אינו מנוסח הקדושה, ואין אומרים אותו במקום שאסור להפסיק", שבפשוטו כוונתו (גם) לפסקי דומרה¹⁹. ולכאורה טעמו בזה, כיוון שעל-פי קבלה צריך "לומר כל נוסח הקדושה עם הש"ץ מלה...²⁰", הרי שגם ההוספות הללו

(10) וכמ"ש כף החיים שם ס"ק כט, לג.

(11) סי' נו ס"ז. בשו"ת יביע אומר (חו" חאו"ח ס' א אות ב) הביא רביה מזה, שיש מקרים שבהם נהגו (גם) חסידי חב"ד דלא כפסק האר"י. אבל לפי האמור, אין ראייה מדברי האר"י שכך צריך לנהוג.

(12) פרשת וארא אות כ.

(13) סי' נו ס"ק לג וסי' סו ס"ק יז.

(14) נדפס במהדורה הישנה של השו"ע בסוף ח"א עמ' 313, ובמהדורה החדשה ס"ע תרכ.

(15) ע"ד חמשת האמנים לא מצאתי לע"ע מאומה בכתבי רבותינו. ע"ד כ"ח אותיות ותיבות בקדיש, ראה בס' 'דרך מצוותיך' מצות מינוי מלך, עמ' 219-218, והמובא בס' הליקוטים - צמח צדק' ערך 'קדיש' עמ' יט.

(16) בניגוד להכרעתו ע"פ גללה בס"י סו ס"ה.

(17) ספר המנהגים עמ' 9, ממכתב הרבי (שנדפס בסוף הספר עמ' 103, אג"ק ח"ג עמ' קמט).

(18) בסעיף הנוכח בהערה 11.

(19) כמ"ש בקצות השלחן סי' יח בבדי השלחן ס"ק ח, הובא באג"ק הנ"ל.

(20) שו"ע אדמו"ר הזקן סי' קכה סו"א. וראה 'התקשרות' גיליון תקט"ו עמ' 16.

אבינו¹⁸ (קמ"ז שנה¹⁹) ועל אחת כמה וכמה מאברהם (קע"ה שנה) ויצחק (ק"פ שנה)?

על כך באה הדרשה בגמרא ובמדרש שנתקצרו ימיו של יוסף (בגלל החיסרון שהיה בו, כנ"ל).

ויש לומר, שזה (שנתקצרו ימיו) נלמד (ובהדגשה יתירה) מהפסוק השני "וימת יוסף בן מאה ועשר שנה". מזה שהפסוק מביא עוד פעם את מספר שני יוסף (הגם שזה כבר הובא לפני זה), ולא בלשון של

בעניין המלכות נוגע במיוחד אריכות ימים והמשך

הדורות, כמו שכתוב "ימים על ימי מלך תוסיף

שנותיו כמו דור ודור"

שהסימן למלכות (אמיתית -) בית דוד היה ש"כתר הולמתו". וכמו שיהודה אמר ליוסף²⁶ "כי כמון כפרעה", "חשוב אתה בעיני כמלך".

ויתירה מזו: יוסף הוא המקור לעניין המלכות בבני-ישראל (ויש לומר, שלכן הוא היה המלך

חיי יוסף (כסך-הכל של חיי יוסף), כי אם "וימת יוסף בן מאה ועשר שנה", ובהמשך לזה "ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים" (עניינים הקשורים עם היפך חיי יוסף) - נמצינו למדים, שהפסוק בא ללמדנו שב"וימת יוסף בן מאה ועשר שנה" יש גם עניין של חסרון ימים²⁰.

ב. מדוע דווקא יוסף מחולק בתורה בכך שהאריך ימים וזכה לראות "בני שלשים גו'", חידוש שלא מצינו (מפורש) אצל האבות?

ויש לומר, שהדבר מובן מזה שמצינו חידוש נוסף אצל יוסף לגבי האבות: יוסף הוא הראשון - מבני אברהם יצחק ויעקב - שהיה מלך²¹ בפועל²²,

(18) אלא בזה י"ל, שיוסף חי הרבה שנים יותר מפרק אמו רחל, שחייתה לכל היותר מ"ה שנה (ולכמה דיעות - ל"ז שנה או כ"ח שנה - ראה סה"ד ב"א קצ"ב).

(19) ראה זח"א קסת, א, שיוסף חי' לו לחיות קמ"ז שנה כמו יעקב אביו, אלא שנתן ל"ז שנה לדוד המלך. וראה לקמן בפנים.

(20) ולפי פירוש הזהר (שנתקצר מימי יוסף מפני שנתן ל"ז שנה לדוד) יש לומר, שכתוב השני מוסיף ההדגשה (רק) שנתקצר ימיו של יוסף (והטעם - למעליותא), משא"כ בספר הראשון מודגש אריכות ימים שלו עד שזכה לראות בני שלשים.

(21) בני חת אמרו לאברהם "נשיא אלקים אתה בתוכנו", אבל לא התואר מלך.

(22) משא"כ יהודה (שהי' גדול מיוסף), שגם הוא נקרא מלך

(כ"ד ר"פ יגש. זח"א רז, א), לא הי' מלך בפועל (לכד על אחיו), אלא שממנו באה מלכות בית דוד ומלכי יהודה.

(23) מקץ מא, מ"מד.

(24) וי"ל הענין בזה: במלך יש ב' ענינים (א) רוממות והתנשאות

על העם, "משכמו ומעלה גבוה מכל העם". וענין זה מודגש

ע"י תור המלך, שהוא למעלה אפילו מראש וגולגולת המלך,

(ב) הנהגת המלוכה, שהמלך משפיל עצמו לדרגת העם

שצרכי העם יתפסו מקום אצלו, עד שממשיך אליהם בפועל

כל צרכיהם ע"פ שיקול הדעת במצבם כו'. וענין זה מודגש

בכסא המלך, שהמלך משפיל את ראשו וחלק העליון דגופו

כדי לישב על הכסא.

וביוסף לא הי' הענין רכסא המלך* (רק הכסא אגדל ממך).

וי"ל הטעם - כי שלימות ענין המלכות הוא דווקא בבית

דודו (ואולי י"ל דמרומו בזה שנתן יוסף ל"ז שנים לדוד,

כדלקמן בפנים).

(25) אבל ראה אוה"ת מקץ (כרך ה) תקע"ח, א; ויגש (שם)

תקע"ב, ב (מס' פנים יפות) באופן אחר.

(26) ר"פ ויגש ובפרש"י.

(* באוה"ת שבהערה הבאה מובא שכסא קאי (רק) על כתר מלכות, ולא על ענין הב' שבמלכות.

עניית 'חמישה אמנים' / ה' אחד

מנהגו בעניית אמנים בפסוקי דזמרה

בכתבי האריז"ל¹ נאמר, שצריך לענות "חמישה אמנים" בקדיש (שמייה רבא², ויקרב משיחיה³, אמן יהא שמייה רבא⁴, בריך הוא⁵, דאמין בעלמא⁶), ולשונם היא: "ואם העונה מסיים לומר עד 'דאמין בעלמא' קודם שיאמר החזן 'שמייה דקדושה בריך הוא' - צריך לענות כאן 'ב' בריך הוא'⁷, באופן שהיה חמישה אמנים⁸. ראשית, ברור מלשונו שאין צריך להודרו לענות אמן ד' בריך הוא⁹, הרי שאינו חובה כמו, למשל, 'דאמין בעלמא' שאחרי⁹.

עניית כ"ח תיבות

נאמר שם שעד האמין הראשון יש ארבע תיבות, וממנו עד האמין השני יש עשר תיבות, ומוסבר שם הטעם מדוע צריך אז לענות אמן, ואחר כך נאמר ש"בחיכון וביומיוכון... הוא תפילה ואינה מכלל נוסח

- 1) שער הכוונות, עניין הקדיש. פרי עץ חיים, שער הקדישים פ"ו (נעתק בכף החיים סי' נו ס"ק כט, ובס' אבן השהם, שו"ע מכתבי האריז"ל, שם ס"ו).
- 2) סידור רס"ג, הובא באבודרהם. רמב"ם בסדר התפילות, נוסח הקדיש, הובא ב"י שם ד"ה כתב הרמב"ם. וכבר תמהו על מה שנשמט משו"ע הבי' (משנ"ב שם ס"ק יב. ובשו"ת יביע אומר (ח"א או"ח סי' ה ס"ט) הבין שלדעתו אין חיוב לענותו). כן נשמט משו"ע רבינו.
- 3) בס' מגיד משרים למרן הבי' פ' תולדות מזהיר שיש לענות אמן זה. אך מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים (כולל שו"ע אדמו"ר הזקן) נשמט, להוציא אלה שהעתיקו את דברי האריז"ל הנ"ל. ואכן כתב בס' יפה ללב (שם ס"ק ו) דאמן זה הוא רק ע"פ הקבלה. רק בערוך השלחן (שם ס"ו) מוזכר אמן זה למנהג הספרדים. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' יז) כתב שלא לענות אמן זה בפסוקי דזמרה כיוון שלא נזכר ברמב"ם, אבל אמן ד' שמייה רבא' שנוכר ברמב"ם כתב לענות שם (ועד"ז בס' הליכות שלמה פ"ו סי"א), כיוון שהוא "מנהג כל ישראל, והוא ענין שבח" [וצ"ע מעניית ב"ה וב"ש]. כן דן וחילק שם בין האמנים שאחרי החצי קדיש, וצ"ע.
- 4) בגוף הקדיש - "ואמרו אמן". רמב"ם ורס"ג שם. עיקר הענייה בקדיש - טור שם. שו"ע שם ס"א-ג.
- 5) סידור רע"ג, הובא בטור. סידור רס"ג, הובא באבודרהם. רמב"ם שם. שו"ע הבי' סי' נו ס"ב. הדעה הראשונה בשו"ע רבינו שם ס"ו.
- 6) בגוף הקדיש - "ואמרו אמן". רס"ג, רמב"ם ושו"ע הבי' שם.
- 7) משמע שהסדר הוא לענות את כל המשך (עד 'דאמין בעלמא').
- 8) "כמספר ידוע ומכוון לצורך עליות העולמות" (בן איש חי ר"פ ויחי).
- 9) שעליו כתב אדמו"ר הזקן (סי' נו ס"ו) (ז' שיצטרך למהר ב"יתברך וישתבח" כדי לענות אותו.

יהיה לכולם³³), גם על בית יוסף (אלא שזה גופא בא בגילוי עלידי זה שעכשיו מלכות בית יהודה מקבלת ממלכות בית יוסף)³⁴ - לכן בזה לא נוגע כל כך האריכות ימים (בשלימות) של יוסף עצמו (ולכן ליוסף עצמו לא היה אריכות ימים כמו בשאר השבטים והאבות), רק בעיקר - שחי וראה הדורות שלאחרי זה, "בני שלשים גו"³⁵, אשר "בני שלשים" מרמז גם על "משיח הבא מיוסף"³⁵.

ויש לומר, ויומתק עוד יותר על-פי הביאור בזה³⁶, שזה שיוסף לא חי קמ"ז שנה כיעקב אביו הוא, בגלל שנתן ל"ז שנה לרוד המלך [כמבואר שם, שרוד מצד עצמו היה בר נפלי, ו"חיים שאל ממך נתת לו"³⁷, הוא חי שבועים שנה שאותם קיבל מאדם הראשון והאבות (ה' שנים מאברהם, כ"ח שנים מיעקב ול"ז שנים מיוסף)]. ומבואר במפרשי זוהר³⁸, שהיות ו"משיח בן דוד יחיה את משיח בן יוסף לכך יוסף נתן לרוד כל כך שנים". ולהוסיף על-פי הנ"ל, שהשורש ונתינת כוח על מלכות בית דוד הוא (ממלכות) יוסף, ולכן יוסף

(33) יחזקאל שם, כב.

(34) ועפ"ז יש לבאר מ"ש הרמב"ם שם, שבכל מלך "הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם", וכפי שאמר אחי' השילוני לירבעם (מבית אפרים) "והי' אם שמוע השמעו גו' ובניתי לך בית נאמן כאשר בניתי לרוד וגו'", ואח"כ מבאר שלאחרי שנמשה דוד "אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסק המלכות מביתו שהרי נאמר לירבעם אך לא כל הימים" - כי ענין הנצחיות במלכות בית יוסף י"ל שהוא בעיקר בתור הכנה ונתינת-כוח לנצחיות המלכות דבית דוד, שניתן לו עיקר המלכות, וכפי שיתגלה בשלימות לע"ל, שאז תהי' האחדות דמלכות בית יוסף ומלכות בית יהודה, "ועבדי דוד נשיא להם (לכולם) לעולם" (כמבואר בנבואת יחזקאל - הפטרה דש"פ ויגש). וכמוכן גם מדברי אחי' השילוני לירבעם שמה שניתנה לו מלכות הי' משום החטאים דבית דוד ולכן "הנני קורע את הממלכה מיד שלמה גו". אבל "לא אקח את כל הממלכה מידו גו' למען דוד עבדי אשר בחרתי אותו", "ואענה את זרע דוד למען זאת אך לא כל הימים". ועצ"ע.

(35) ס' הליקוטים להאריז"ל ס"פ ויחי עה"פ "וירא יוסף לאפרים בני שלשים". ושם: מ"ם דשלשים היא סתומה וגדולה היא כמו מ"ם של לטרבה המששה (ישעי' ט, ו) בסתימת הקץ, ורמזו המשיח הבא מיוסף, וזו יוסף ברוח נבואה. וממשיך שם: וג"כ רומזת נ' רבתי של נוצר חסד לאלפים לאוהביו [שבהמשך לזה נאמר "על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים"] להמשיכם שנה של יובל הגדול (בסוף אלף השישי), כי אז ישוּבו איש אל אחותו ואז יהי' הכל שלמים כו'.

(36) ח"א קפח, א.

(37) תהלים כא, ה.

(38) הרא"ג (באור החמה) בשם אחיו.

(הראשון) - מלכות בית יוסף, עד משיח בן יוסף. ויש לומר - שגם מלכות בית דוד (עיקר המלכות), עד משיח בן דוד. וכמבואר בכמה מקומות²⁷, שבזמן הזה יוסף הוא למעלה מיהודה ויהודה מקבל מיוסף (על דרך 'תלמוד ומעשה', שעכשיו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה), כולל גם בעניין המלכות. ועל-ידי זה תתגלה לעתיד לבא מעלת יהודה (למעלה מיוסף), "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"²⁸.

על-פי זה יובן גם מדוע אצל יוסף היה החידוש שהוא זכה לאריכות ימים (מאה ועשר שנה) וזכה לראות "בני שלשים גו" - כיוון שבעניין המלכות נוגע במיוחד אריכות ימים והמשך הדורות, כמו שכתוב²⁹ "ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דוד ודוד", וכמבואר ברמב"ם³⁰, ש"מאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם שהמלכות ירושה, שנאמר³¹ למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל". ועל אחת כמה וכמה בנוגע למלכות בית דוד (עיקר המלכות), "כיוון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות, והרי המלכות לו ולבניו כו' עד עולם כו' מלכי בית דוד הם העומדים לעולם כו'" (מה שאין כן "אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסק המלכות מביתו");

וכיוון שיוסף היה מלך וממנו ניתן הכוח לעניין המלכות, כולל - מלכות בית דוד (כנ"ל), לכן מרגישה התורה שהוא האריך ימים (ויחי יוסף מאה ועשר שנים)³² וזכה לראות (כיוון שהאריך ימים) המשך הדורות - "בני שלשים גו", בני שלשים ובני רבעים. וכמרומוז גם בשמו - "יוסף" מלשון הוספה (הוספה והמשך).

אך היות ש"עיקר המלכות" תהיה לאחר מכן אצל בית דוד (משבט יהודה), עד שלעתיד לבוא יהיה "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" (ומלך אחד

(27) אוה"ת ר"פ ויגש. ובכ"מ.

(28) יחזקאל לו, כה.

(29) תהלים סא, ז.

(30) הל' מליכים פ"א ה"ז ואילך.

(31) שופטים יז, כ.

(32) ועפ"ז יובן הטעם שמפורש בתורה מספר שנותיו של יוסף, לא כמו שאר השבטים שלא נתפרש בתורה מספר שנותיהם (ואין לומר שזהו כדי ללמד שיוסף מת קודם לאחיו (כבגמרא דלעיל בפנים), כי אי משום האו"ל לפרש מספר שני אחיו, כדי לדעת שיוסף מת קודם להם) - כי זה נוגע לשלימות ענין המלכות.

ניצוץ מנשמתו של יעקב. דבר זה מודגש ובוטל כאופן מיוחד אצל רבי, שנקרא שמו בישראל "רבי יהודה הנשיא".

(משיחת כ"ק אדמו"ר שבת קודש פרשת דברים תשל"ה אות ט)

האלוקים אשר התהלכו אבותיי לפניו (מח, טו)

רבי יוחנן אמר: לרועה שהוא עומד ומביט בצאנו. ריש לקיש אמר: לנשיא מהלך והזקנים לפניו. על דעתיה דרבי יוחנן – אנו צריכין לכבודו; על דעתיה דריש לקיש – הוא צריך לכבודנו (ב"ר)

אומר הרב המגיד ממזריטש: מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

רבי יוחנן מדבר על בניישראל כפי שהם "מקבלים" את האור והשפע האלוקי הנמשך בעולמות ובנבראים. בבחינה זו – "אנו צריכין לכבודו" יתברך.

לעומת זאת, ריש לקיש מדבר על בניישראל כפי שהם בבחינת "משפיעים" כביכול (כמאמר "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים"), זאת אומרת שהם גורמים נחת רוח למעלה על ידי עבודתם במילוי והשלמת הכוונה העליונה של בריאת העולם. בבחינה זו – "הוא צריך לכבודנו" (עבודתנו) כביכול.

(אוריתורה בראשית דף כ"א)

וידגו לרוב בקרב הארץ (מח, טז)

וידגו: כדגים הללו... (רש"י)

כפסוק זה יש רמז לנשמות דאצילות.

נשמות אלו, גם בהיותן למטה בעולם הזה ("בקרב הארץ"), הן משולות לדגים שבים ("וידגו לרוב"): כשם שהדג מובלע במקורו, ששם כל חיותו, וכשפורש ממקום זה מיד הוא מת – כך גם נשמות אלו הן בבחינת ביטול ודבקות מוחלטת באלוקות. אין בהן שמץ של פירוד והן "מובלעות" במקורן העליון.

(המשך תרס"ו פרשת בא עמ' קנ"ח)

ואולם אחיו הקטן יגדל ממונו (מח, יט)

טעם הדבר הוא, כי אפרים – ולא מנשה – הוא העיקר של יוסף. וסימנך:

א) אפרים הוא על שם "כי הפרני אלוקים", ותרגומו "אפשני", והוא כמו "יוסף" שפירושו תוספת וריבוי.

ב) אפרים הוא מלשון חן, כמו "אפריון (חן שלנו, רש"י) נמטייה לרבי שמעון" (סוף בבא מציעא), וכיוסף נאמר (בראשית ט) "וימצא יוסף חן בעיניו", "ויתן חינו בעיני שר בית הסוהר". כן כתיב לקמן (מט) "בן פורת יוסף", ופרש"י "בן חן".

(תורת לוי צחק על הש"ס הערות למס' מנחות עמ' רמה)

בן יברך ישראל... ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה (מח, כ)

אפרים ומנשה, אף שנולדו וגדלו במצרים, לא היו נחותים מראובן ושמעון, שנולדו וגדלו באוהלו של יעקב, כדכתיב (לעיל פסוק ה), "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי".

ולא עוד אלא שבמידה מסוימת היה בהם עילוי ויתרון על ראובן ושמעון – המעלה של "יתרון האור מתוך החושך". משום כך יתברכו בניישראל באפרים ומנשה דווקא.

(ליקוטי שיחות כרך ה עמ' 462)

יפוצו מעינותיך חוצה בחב"ד שבשכל, באופן ש"יתפרנסון מיניה", עד לחוצה שבעולם, עד לחוצה שאין חוצה ממנה). שבספירות הוא כנגד ספירת היסוד (יוסף), מדה השישית.

שזה מתאים בכללות עם אלף השישי, האלף האחרון דשיתא אלפי שנין דהוה עלמא, אלפיים שנה תהו, אלפיים שנה תורה, אלפיים שנה ימות המשיח⁴⁰, ובלוף השישי סוף האלפיים שנה ימות המשיח.

והדור השישי באלף השישי⁴¹ מהווה הכנה תיכף לדור שלאחרי זה (דור האחרון בגלות ודור הראשון דגאולה), כל הדור – אנשים נשים וטף לפרטיו – השביעי (כנגד ספירת המלכות), עד לאלף השביעי – יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, שנוסף לכך שיש את ה"אלפיים שנה ימות המשיח" (באלף החמישי ושישי), ישנה הגאולה בפועל, עד לשלימות שבזה באלף השביעי, שלא בערך לששה שלפני זה (נוסף על היותו סך-הכול), עד שזה כולל ונמשך ב"בני שלשים", והשלימות של עשירי יהיה קודש (שבעה ביחד עם שלשה) – השלימות בכתר מלכות דרוד מלכא משיחא, וכל יתר המעלות בעשרה שיהיה לעתיד לבוא.

(קטעים מהתוועדות ש"פ בלק ה'תש"נ – מוגה [תרגום

מאידיש]. 'תורת מנחם – התוועדות' תש"נ חלק ד, ע' 17-13)

40) סנהדרין זו, סע"א. וש"נ.

41) ולהעיר שבשבת זה מסיימים פרק שישי דפרקי אבות (כפעם השני), שסימו – ה' ימלוך לעולם ועד".

נתן משנותיו לדוד המלך, וזה פועל בו (ביוסף) גם הוספה – שיהיה "ימים על ימי מלך תוסיף", כמובא בתרגום: "יומין על יומי מלכא משיחא תוסיף, שנוי הדין דרי עלמא הדין ורדי עלמא דאתי"; ובביאת משיח צדקנו (משיח בן דוד) בגאולה העתידה, שאז יהיה שלימות (החיות) גם ביוסף ובמשיח בן יוסף.

ג. על-פי הנ"ל יובן גם העילוי המיוחד שנפעל ב... יום הולדת המאה ועשר של "יוסף" שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

אז נתקיים "וירא יוסף לאפרים בני שלשים גו" – התווסף כוח מיוחד בנצחיות העבודה של "יוסף" שבדורנו, כך שמתגלה בגלוי "וירא יוסף" (ראייה גלויה) איך שעבודתו נמשכת לדורות ודורי דורות, "בני שלשים" ו"בני רבעים", עד שזה מביא לביאת משיח צדקנו (משיח בן דוד), שמגיע על-ידי העבודה ד"יפוצו מעיינותיך חוצה"³⁹ על-ידי "יוסף" שבדורנו (ורבותינו נשיאינו שלפניו), ובאופן שהולך ונמשך לדורות שלאחרי זה, "בני שלשים" ו"בני רבעים".

ד. [.] עניין הנ"ל מודגש יותר בסוף זמן הגלות, ובזה גופא – במספר הדורות של דור כ"ק מו"ח אדמו"ר ודורנו זה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר הוא דור שישי לאדמו"ר הזקן, מייסד תורת חסידות חב"ד (שמבטא את

39) כמ"ש הבעש"ט באגרת שלו הידועה – נדפסה בס' כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

עד כי יבא שילה

חידושו של משיח – בכוחו של משה רבינו

כ"ק מו"ח אדמו"ר דיבר פעם בשיחת אחרון של פסח . . אודות הפסוק "עד כי יבא שילה", ואמר: "שילה" - בגימטרייה משה, "יבא שילה" - בגימטרייה משיח . . "יבא" - בגימטרייה אחד, כלומר שעל-ידי זה שיהיה עניין האחרות בבני-ישראל . . ימשיכו ברצון השם יתברך את הגאולה השלימה על-ידי משיח גואל צדק במהרה בימינו אמן.

וצריך ביאור:

(א) מדוע עניין האחרות בא רק ברמז (בתיבת "יבא"), ולא נאמר "אחד" בפירוש?
(ב) מאחר שמה ומשיח נרמזו בשתי תיבות ("יבא" ו"שילה") - היה הרמז יכול להיות בשתי תיבות נפרדות לגמרי, משה בתיבה אחת, ומשיח בתיבה אחרת לגמרי, ומדוע צריכים שניהם - משה ומשיח - להיות מרומזים בתיבת "שילה"?

והביאור בזה - בהקדמת ביאור מאמר רו"ל, שמשה "הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון":
אף שמשיח ("גואל אחרון") יגלה בעולם עניין נעלה יותר ממה שנתגלה על-ידי משה ("גואל ראשון"), להיותו למעלה ממה, כדאיתא בתנחומא על הפסוק "הנה ישכיל עברי ירום ונשא וגבה מאד" שמשיח יהיה למעלה אפילו ממשה רבינו - אף-על-פי-כן, גם הגאולה העתידה היא על-ידי משה רבינו ("גואל ראשון הוא גואל אחרון"), אלא שאין זה משה כפי שהוא בפני עצמו, כי אם כפי שנשמת משה הצטרף לנשמת משיח. והעניין בזה:

פעולתו של המשיח בעולם היא - עניין השלום והאחדות, כמו שכתוב . . : "וגר זאב עם כבש גור". והנה, כללות עניין השלום ישנו כבר בתורה שניתנה על-ידי משה רבינו, כמאמר רו"ל "כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה".

אלא, שעניין השלום הנפעל על-ידי התורה הוא באדם בלבד, כמבואר בלקוטי תורה בפירוש עניין "פמליא של מטה", שעל-ידי התורה נעשה שלום בין הנפש האלקית לנפש הבהמית, שכל זה הוא באדם בלבד;

ואילו המשיח יפעל שלום גם בעולם החי - "וגר זאב עם כבש" [שהפירוש בזה אינו כהיש מפרשים שאינו אלא בדרך משל, אלא כמבואר בתורת החסידות בכמה מקומות (ומהם - בסיום המשך וככה תרל"ז), שפירוש הכתוב הוא כפשוטו], ועד שגם בנחש הקדמוני - שהוא השורש לכל עניין הרע והפירוד - גם בו יפעל המשיח שלום.

והכוח על זה ניתן בתורה שניתנה על-ידי משה רבינו, כמו שכתוב 'ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום', ו"אין עוז אלא תורה", דהיינו שהתורה היא נתינת כוח על עניין השלום, אלא שבתורה כפי שהיא עתה ישנו העניין בכוח בלבד, ועבודתם של בני-ישראל היא להמשיך עניין זה בפועל.
ונמצא, שהמשיח עניין השלום בעולם על-ידי המשיח אינה עניין חדש, אלא גילוי עניין שנמצא כבר בתורה; אלא שעתה עניין זה הוא בעולם, ותפקידם של בני-ישראל הוא להמשיך עניין זה בגילוי, וגמר גילוי זה יהיה בכיאת המשיח.

ועל-פי זה יובן הטעם שמה ומשיח נרמזו בתיבת "שילה" - כי עניינם אחד, אלא שבמשיח ניתוסף עניין ה"יבא", שעניין זה יבוא מהעולם אל הגילוי, על-ידי העבודה ב"הצנע לכת עם אלוהים".

(תורת מנחם - התוועדות 'התשכ"א חלק ב' (ל), עמ' 247-249)

פרשת ויחי

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע-עשרה שנה (מז,כח)

"ויחי יעקב" - יעקב המשיך אור וחיות אלוקיים, "בארץ מצרים" - בעולם הזה הגשמי, הנקרא "מצרים" (מלשון מיצר וגבול), "שבע-עשרה שנה" - המשכה זו היתה על-ידי בחינת טו"ב, ספירת היסוד, שכל ההמשכות עוברות על-ידיה [טו"ב רומז לספירת היסוד, ככתוב (ישעיהו ג) "אמרו צדיק כי טוב", ונאמר (משלי י) "וצדיק יסוד עולם"].

(ספר המאמרים תרכ"ח עמ' נורנח)

* * *

"ויחי יעקב בארץ מצרים" - על-ידי עבודתו של יעקב בהפיכת החושך של מצרים לאור, זכה ל: "שבע-עשרה שנה" - בחינת אור וטו"ב (טוב בגימטרייה שבע-עשרה) אמיתי, כי "יתרון האור" הוא דווקא בבואו "מתוך החושך".
על-דרך מה שנאמר (תהילים לד, ג), "מי האיש החפץ חיים - אוהב ימים לראות טוב", כי תכלית החיים הוא לראות טוב.

(אורה-תורה בראשית כרך ב' דף שנד"שנה)

* * *

רבי יהודה הנשיא היה דר בצפורי שבע-עשרה שנה, והיה קורא על עצמו ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה - וחי יהודה בצפורי שבע עשרה שנים (ב"ר)

בחינתו של "רבי" היא מידת התפארת, שהיא מידתו של יעקב. דבר זה נרמז במאמרו של "רבי" במסכת אבות (פ"ב) "איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם - כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם".
לכן מציינו כמה דברים שבהם דמה רבי ליעקב אבינו:
(א) יעקב גר במצרים שבע-עשרה שנה, ורבי גר שבע-עשרה שנה בצפורי, שהיא כמו מצרים, כדכתיב (הושע יא), "יחרדו כציפור ממצרים".

וסימנך: "צפרי" עולה בגימטרייה ש"פ (380), כמספר "מצרים".
(ב) ביעקב אבינו כתיב (בראשית מו), "ואת יהודה שלח גו' להורות לפניו גושנה", ופירש רש"י - "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה". כיוצא בזה מצאנו ברבי: רו"ל אמרו (מנחות קד) - "רבי יהודה מוריינא דרבי נשיאה הווה" (היה להם לבית רבי מורה הוראות, ועל-פיו היו עושים כל דבריהם, רש"י).

(תורת לוי צחק הערות למסכת כלים עמ' שז)

* * *

יש לציין קשר נוסף בין רבי ליעקב אבינו: נאמר בספרים ש"נשיא" הוא ראשית-תיבות ניצוצו של יעקב אבינו, היינו שכל נשיא בישראל הוא

אירועי "יובל" בליובאוויטש

- יובל צריך להביא יבול מחודש של פירות במידות והנהגות ישרות •
- מיובל ליובל - עלייה שלא בערך • באילו מתנות דאג הרבי לשמח את כ"ק חמיו הרי"צ, לרגל יובל החמישים לנישואיו? • וכיצד ניתן לשלב בין שתי הדעות לגבי "יובל", אם הוא מצד דין התורה, או עניינו של האדם בעבודה רוחנית? • רשימה ראשונה לרגל גיליון ה-700

בעניין זה, כפי שיובא להלן. התייחסויות שונות ל"יובלות" אנו מוצאים במשך השנים, אם מדובר במוסדות תורה, כגון יובל ה"שמונים" להתייחסות ישיבת תומכי תמימים בח"י באלול תשל"ז (לקוטי שיחות' כרך יד עמ' 310 ואילך), או חגיגת יובל "שבעים שנה" לישיבת "תורת אמת" בירושלים עיר-הקודש (התוועדות כ"ף מנחם-אב תשמ"ב - תורת מנחם התוועדות תשמ"ב כרך ד' עמ' 2042 ואילך). או התייחסות הרבי לציון יובל ה"13" להופעת ביטאון מסוים ("די אידישע היים" - בשנת תשל"ב - ראה 'אגרות-קודש' כרך כז עמ' שדמ), ולפעמים איחל הרבי את ברכותיו לרגל "יובל" כהונה של רבנים בקהילות שונות.

מעלין בקודש ביובל הבא

בשנת תשל"ח (לקוטי שיחות' כרך כא עמ' 327) הסביר הרבי, שגם מיום ליום יש ציווי שמהווה גם נתינת כוח של "מעלין בקודש" - אך מובן שאינו דומה לעליה הקיימת משבוע לשבוע, ובחודאי לאותן עליות שמחודש לחודש ובשנה חדשה - אשר "תמליכוני עליכם" חדש קובע אופן חדש

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ כתב בשנת תש"ט ('אגרות - קודש' אדמו"ר מהרי"צ כרך יו"ד עמ' ג):

היובל הוא מספר מקודש בזמן ובתוכן, כמפורש במה שכתוב 'ועל יובל ישלח שרשיו' וכמו שרשי האילנות הגדלים על פלג מים, כן גם יובל השכלי השתול על פלגי מי החכמה בינה ודעת, יתן פריו במדות טובות והנהגות ישרות בדרכי החיים היום יומיים

"עתה, בקשר עם מלאות חמישים שנה - 'יובל', שיש לו 'מקום' בנוגע לכל העניינים", התבטא הרבי ביום שמחת-תורה תשט"ו ('תורת מנחם' כרך טו עמ' 133), בקשר עם מלואת חמישים שנה לאמירת מאמר חסידות.

פעמים רבות (ראה לדוגמה 'לקוטי שיחות' כרך כא עמ' 326) הסביר הרבי שמכיוון ש"יובל" הוא "עולמו של לוי חמישים שנה" וירושלמי ברכות פרק ד הלכה א. הובא בפרש"י עה"פ בשמואל"א א, כב. ובמכילתא למשפטים כא, וקידושין טו, א "שחמישים שנה קרויין עולם" - מובן, שבשעה שמתחיל היובל השני, הרי הוא באופן ש"ראה עולם חדש". ובהתוועדות י"ד כסלו תשל"ט ('שיחות קודש' תשל"ט כרך א' עמ' 350-351) האריך הרבי

כוחות מיוחדים והצלחה מיוחדת לעסוק ביתר שאת וביתר עוז בכל העניינים שבעל הגאולה תבע מכל יהודי באופן של מוסיף והולך ומוסיף אור.

יובל - בעבודה רוחנית

הרבי הסביר בהמשך (שם עמ' 209-207) את שתי הסברות מבחינה רוחנית, אם יובל הוא אפקעתא דמלכא (עניין הבא מלמעלה - ציווי ה'), או עניין של האדם (הקשור במכירתו שלו), אשר "אלו ואלו דברי אלקים חיים":

א. כאשר עובר יובל שנים ישנה "אפקעתא דמלכא" - הקב"ה מעניק סיוע וברכה והצלחה מלמעלה.

ב. אצל האדם עצמו מתחיל "סדר עבודה חדש" באופן של דילוג ושלא בערך לעבודתו שעד עתה - "עולם חדש ראה".

לאותה התוועדות הגיעו אורחים רבים (ועליהם נמנו רבנים וגדולי תורה, שלוחים ומקורביהם) ובמהלכה נמסרו לרבי מתנות מיוחדות של תורה ומצוותיה - במיוחד ספרים וחיידושי - תורה.

המבצעים ביתר שאת וביתר עוז, כולל ניצול יום השבת-קודש, כגון בהליכה ל"תהלוכה". "ועל-דרך-זה לאחר יום השבת לעסוק בכל העניינים בהתאם לאופנים המותרים, וכן למסור בכל המקומות שאפשר להגיע אליהם", ולעסוק בכך באופן של תענוג (כעניין השבת).

בהתוועדות י"ב תמוז עצמה הקדיש הרבי שיחה מיוחדת לעניין היובל (עמ' 204-207) ומהנקודות בקצרה:

"ואף שכאן מדובר אודות "יובל" הקשור לכאורה רק עם אדם אחד, ובאדם זה עצמו רק עם מאורע אחד שהיה במשך ימי חייו, בכל זאת נקרא זה "יובל" כדמצינו בנוגע ל"עולמו של לוי (הוא) חמישים שנה", שגם היה אחד.

"את עניין ה"יובל" מצינו גם בקשר עם עניין פרטי, כפי שהיה עם הקונטרס "החלצו-תרנ"ט" שהדפיסו מאמר זה (בשנת תש"ט) כאשר נמלאו חמישים שנה לאמירתו בפעם הראשונה וכפי שבעל הגאולה - ד"ב תמוז" כתב במכתבו שנדפס כהקדמה לקונטרס, מהווים הדברים אפוא מעין "פסק" על עצמו:

"כאשר מגיעה שנת החמישים לגאולתו ישנם

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

של עבודה, שהרי בכל ראש-השנה נמשך "אור חדש עליון יותר שלא היה מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה", וממילא הרבר נמשך בהתלבשות במעשה הנבראים בכל יום מימות השנה. ומכך מובן גודל העילוי שמגיע משמיטה לשמיטה, ועל אחת כמה וכמה מיובל ראשון לשני.

עוד התייחסות חשובה מצינו אצל הרבי ל"מלאות מאה וחמישים שנה, ג' יובלות - להולדתו של אדמו"ר מהר"ש . . שג' יובלות הם ג' עולמות והרי ידוע שכללות כל העולמות הם במספר ג' - ג' עולמות בריאה יצירה ועשייה, הן עולמות ביי"ע הפרטיים, ולמעלה מזה - עולמות ביי"ע הכלליים וכו'" (התוועדות שבת פרשת אמור תשד"מ - התוועדות תשד"מ' כרך ג' עמ' 1636). כך גם בשנת המאה וחמישים להסתלקות אדמו"ר הזקן - שנה שהרבי ניצל להתעוררות עצומה; וכן שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של הבעל שם טוב - תאריך שנוצל להפצת המעיינות בקנה מידה נרחב במיוחד.

הארה מעניינת במהות ה"יובל" (=חמישים) השמייע הרבי בהתוועדות שבת פרשת חוקת תשל"ז:

כשם שהשלימות של יציאת מצרים היתה בעת מתן תורה בחג השבועות, כמו שכתוב "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" - חמישים יום לאחר גאולת מצרים ביום ראשון של פסח,

על דרך זה כאשר מתמלאות חמישים שנה - יובל (מהגאולה די"ב תמוז תרפ"ז)...

להלן נסקור אירועי "יובל" הקשורים בנושאי חב"ד.

תש"ז - יובל לנישואי כבוד קדושת אדמו"ר מהוריי"צ

מבין רבותינו נשיאנו שצוין אצלם יובל החמישים לנישואיהם הוא נשיא דורינו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שחתונתו התקיימה בשנת תרנ"ז, ובשנת תש"ז נמלא יובל החמישים לנישואים. ואז, בהשגחה פרטית והשגחה מיוחדת, התאפשר והשתדלו

להכניס לכ"ק מו"ח אדמו"ר את ספרי כ"ק אדמו"ר האמצעי (דרושים ומאמרים שלו) שהדפיסו באותה תקופה מחדש בשאנחיי, והביאום לכאן באותו זמן. הודפסו אז כמה ספרים ובכל יום הכניסו אליו ספר נוסף, וזה גרם נחת רוח גדולה. - כך סיפר כ"ק אדמו"ר בי"ד כסלו תשל"ט ('שיחות קודש' תשל"ט כרך א' עמ' 355). באותם ימים של תש"ז אף דיווח על כך הרבי להרה"ג הרה"ח ר' מאיר אשכנזי ע"ה ('אגרות קודש' כרך ב' עמ' רל"ז):

בשמחה ובתודה רבה אוכל להודיע לו - אשר נתקבלו הספרים 'תורת חיים' על שמות, 'שערי התשובה והתפלה' ו'דרך חיים' . . גודל זכות כבוד תורתו בהביאו לפועל את כהנ"ל אין די מלים, ובאתי רק להודיע, אשר נתגלגל זכותו לימים זכאים שנתקבלו הספרים ומסרתים לידי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בימי י"ג"ח אלול (יובל שנים לחתונת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לאורך ימים ושנים טובות)... יש משערים, לאור דברי הרבי (בי"ד כסלו תשל"ט) ש"בכל יום הכניסו אליו ספר נוסף" - שמדובר גם בספרים 'תורת חיים' בראשית, 'פירוש המלות', 'אמרי בינה' ו'אף שב"פתח דבר" של שלושתם צוין התאריך עש"ק כ' בחדש מנחם אב תש"ו' הנה לפועל התעכבה הדפסתם (כמפורש 'באגרות קודש' שם עמ' קצ מ"ז טבת תש"ז) ולפועל גם הם הגיעו בקיץ תש"ז.

בספריית ליובאוויטש נמצא טופס של ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (שנדפס בשנת תש"ז) שעליו הקדשה שכתב הרבי:

י"ג אלול

ה'תרנ"ז - ה'תש"ז

מיט בעסטע ואנשען [=עם מיטב האיחולים] מענדל

תש"ל - יובל להסתלקות הרש"ב ונשיאות הריי"צ

"בכ" ניסן החל בשבוע הבא-עלינו לטובה ימלאו חמישים שנה מעת הסתלקותו של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע והתחלת נשיאותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, כאשר מגיע שנת החמישים הרי "הימים

האלו נזכרים ונעשים", כלומר נדרש ה"נזכרים" כדי שזה יומשך אחר-כך ב"נועשים" - וכפי שר' זלמן דוכמאן ע"ה היה נוהג לומר, שכאשר מגיע "יובל" ("יובילעם") צריכים להיזכר שזהו יובל... "דברים אלו השמיע הרבי בשבת פרשת שמיני שקדמה לב' ניסן תשל" (שיחות - קודש' תשל" כרך א' עמ' 692). והרבי המשיך:

וכפי שאיתא בספרים [הרבי הדגיש: אין אלו דברים שלי - אלא הנאמר בספרים] שבהגיע זמן מיוחד, יש לערוך חשבון איך היתה הנהגתו בכל ענייניו עד אותו זמן, ובדומה למה שקודם יום השבת קודש יש לערוך חשבון-נפש על ההתנהגות בשנת ימי השבוע (שקדמו לשבת קודש), ולפני שנת השמיטה - על ההתנהגות בשנת השנים שלפני כן. ומכל זה מובן שכאשר עברו "שבע שבתות שנים" שאז הוא "יובל" על כל אחד ואחד לערוך "חשבון" בעצמו בימים ושעות שנשארו עד ב' ניסן: מה עבר עליו במשך חמישים שנה אלו, להיזכר איך היה מעמדו ומצבו בתקופתו של הרבי (מהורש"ב) נ"ע, חשבון כזה ללא רמיה עצמית (שאינו רוצה להטעות את עצמו) שכן כל אחד יודע מה ציפה ממונו הרבי (מהורש"ב) נ"ע וכן כ"ק מו"ח אדמו"ר . . והעיקר שלא יהיה מרוצה מעצמו. מוטלת, איפוא, עשיית חשבון-צדק על כל מה שעבר עליו במשך חמישים שנה אלו. עליו להחליט החלטות ו"להורידם" במעשה בפועל, וזה יביא הצלחה בכל הענינים.

קונטרס מאמרים מיוחד הוצא לאור לרגל יובל זה, ובו נדפסו שלושת מאמריו האחרונים שאמר הרבי (מהורש"ב) נ"ע טרם הסתלקותו - (ראה 'אגרות-קודש' כרך ב' עמ' שע' (ובשולי הגליון)). גם הדפסת ההמשך הידוע "יום טוב של ראש השנה - תרס"ו", קשורה ביובל זה - כמובא ברשימה שהופיעה בעבר במדור זה.

תשל"ז - חמישים שנה לחג הגאולה י"ב תמוז

בשנה זו היתוסף "דבר נוסף" - מסתיים יובל שנים אחד מאז י"ב תמוז בשנת תרפ"ז, ומתחילה שנת החמישים ואחת - יובל השני. שמכך מובן

שאו צריכה להתחיל תקופה חדשה באופן שאינו בערך למה שהיה קודם לכן. כלומר: כמה שרק פעלו בחמישים שנה הקודמים - יש להוסיף בכל עניני הפצת התורה והיהדות שלא בערך כלל שכן ישנו ציווי המהווה גם נתינת כוח - "מעלין בקודש"... דברים אלו היו "יריית-הפתיחה" לדברי הרבי על היובל לשנת תרפ"ז, דיבורים שנמשכו גם בשנת תשל"ח (ראה לעיל מ'לקוטי שיחות' כרך כא).

בהמשך דבריו התייחס הרבי לטענה שעלולה לצוץ: כיצד דורשים מהאדם שלא בערך, והלא זו עבודה קשה וכו'. המענה מצוי במאמר חז"ל "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו", ובהכרח שהקב"ה העניק לכל אחד ואחד כוחות לכך. נוסף על זה, מה שנדרש ממנו אינו אלא "אצבע קטנה".

לסיום קרא הרבי לערוך אסיפה שבה יבחרו ועד מצומצם, שמתפקידו להחליט איך "להוריד" את הדברים לידי פועל - הוספה בעניני תורה ומצוותיה בקשר עם שנת החמישים.

הרבי העניק משקה ומזונות עבור האסיפה, אשר בין החשובות בהחלטותיה היתה קיומה של תהלוכה בשבת-קודש הקרובה (שבת פרשת חוקת), שבה יצעדו אנ"ש מקראון-הייטס לפרסם על יובל החמישים, בבתי הכנסת.

במהלך שיחה לפני התלמידות המסיימות "בית רבקה", מדריכות מחנות-הקיץ "אמונה" ו"פרדס חנה", ביום ג' פרשת קורח, כ"ח בסיוון (שיחות-קודש תשל"ז כרך ב' עמ' 161-162), הוסיף הרבי ואמר:

בכמה מקומות מבהירה התורה שכאשר נשלמות תקופה בת יובל שנים - הרי זה סיום של תקופה שלמה. אין הכוונה שזה הסתיים ונגמר חסיושלום, אלא אדרבה, כמו בסיום של כל ענין בקדושה - כגון סיום ספר, מסכת או פרק בתורה - ה"סיום" הוא הכנה לכך שהנלמד לאחר-מכן יהיה ביתר חיות שמחה ותענוג. ובענייננו: בסיום יובל שנים הרי זו הכנה לכך שתחילת היובל השני תהיה ביתר תענוג ושמחה, וממילא גם עם יותר הצלחה.

בשבת קודש פרשת חוקת ט' תמוז (שם עמ' 168-170) הזכיר הרבי שיש לנצל את שלושת הימים שנשארו עד י"ב תמוז ולהתעסק בכל